

JIŘÍ
ORTEN
elegie
elegies

PŘEKLADATELÉ

Josef Tomáš je inženýr a básník, který odešel z Československa v roce 1968 jako politický emigrant. V roce 1976 se vystěhoval do Austrálie a usadil se v Melbourne, kde začal psát. Svou poctu Praze vzdal v roce 2000 veršovanou fantazií *Návrat Anežky Přemyslovny*.

Alex Skovron je básník, editor a spisovatel. Jeho díla byla přeložena do několika jazyků, včetně českého. Narodil se v Polsku v roce 1948 a o deset let později přesídlil přes Izrael do Austrálie. Nyní žije v Melbourne.

Jiří Brabec, který napsal *Doslov*, je literární historik. Jádro jeho práce spočívá v oblasti poezie. Žije v Praze.

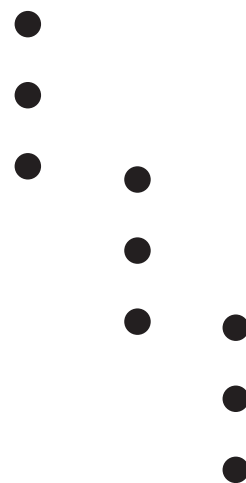
**KNIHY
S ÚSMĚVEM**
www.knihysusmevem.cz

ELEGIE
ELEGIES

JIŘÍ ORTEN

Jiří Orten | 1941
© Přeložil / Translated by
Josef Tomáš | Alex Skovron | 2019
Doslov / Afterword
Jiří Brabec
Ilustrace / Illustrations
Jáchym Šerých
ISBN 978-80-88050-09-4

PRVNÍ
ELEGIE

THE
FIRST
ELEGY

Děj bolesti vždy jenom nevědomě
 probíhá lidmi. Ke konci se blíží,
 když ještě nepočal, a za počátkem
 chtivě se vrací, zkušeným se stává
 po zkoušce teprv. Jeho živá zkouška
 ledacos bere a ledacos dává,
 hle, třeba volnost, nechtěnou i chtěnou,
 a třeba život, je-li smrt i v smrti.
 Hrob nezavřel se. Nuže, rozevlátý,
 do štíhlé stavby vyslovení zmenši
 svůj malý vesmír, dej mu v sobě zníti
 a krve štědře rač mu nalévati.

Jen jaký květ a jakou, jakou barvu?
 Naléztí zeleň, běl, žluť citrónovou
 a okr, mnoho okru namíchatí,
 aby se zdálo mluvit nevýslovné,
 aby se zjevil temný smysl zrady,
 naléztí listy, jež se přivírají
 k dlouhému spánku, listy, něžná víčka,
 před proudem světla která ochraňují.
 Tvé oči ve chvíli, kdy světlo zhaslo!
 Mladost tvých úst, když nad svou tmou jsí stál!
 Dovím se, bědný, co se s tebou dělo?

Mlčel jsem, Pane, jenom moje srdce
 křičelo ještě, ještě vzpíralo se,
 pád zdržovalo, který nelze zdržet,
 ty neplač, křičelo, ty nyní nesmíš plakat,
 neplač, hrud' neunese,

The course of pain runs through us constantly,
 but unbeknown. It draws near to its end
 even before it starts, then eagerly
 returns to its beginning, grows adept,
 but not before being tested. Its living test
 takes what it will, and gives whatever back,
 freedom perhaps, now wanted and now not,
 or maybe life, if even death can die.
 The grave's not closed. So you, mercurial one,
 scale down your little cosmos to a slim
 construct to voice your words: let it resound
 in you and givingly grant it blood.

But what kind of flower? What colouring?
 Find some green and white, and lemon-yellow,
 and ochre too, mix in a lot of ochre,
 until the inexpressible seems to speak,
 and the dark sense of treason can appear;
 find a few leaves that are slowly closing
 into a long sleep, leaves, gentle as lids,
 lending protection against the stream of light.
 Your eyes the instant when the light went out!
 Your lips young, and you poised above darkness!
 Will I ever know what happened, wretched one?

I remained silent, Lord. And yet my heart
 was still crying out, it was struggling still,
 against the fall that cannot be resisted.
 Don't weep, it cried, right now you must not weep,
 don't weep, my love, my chest cannot take it.

vždyť vím, kde nejraději plakala bys,
znám všechna místa na tvém drahém těle,
ze všech tvých slz jsem druhdy ochutnával,
a co jich bylo, co jich jenom bylo,
a co jich bude, co jich musí být!

Neviním tebe, že mne zrazuješ.
Já vím, já dobře vím, že přišel trest,
a prázdné ruce své mu nastavuji,
ať bere těm, co braly.
V trafice žádné bolest nerozměníš,
neboť je věčná. Potácet se budeš
od viny k vině, od nepláče k pláči,
od strachu k bázni, od úzkosti k muce,
od krutých stisků, od hanby a špíny
k samotě strašné, která není sama.
Jen sliny rozkoše budeš smět polykat.
Všimni si záclon, křesla povšimni si
a obrázků, co na stěnách tu visí,
všimni si knih a stolu, postele té,
které jsi náhle svoji tíhu vzala,
všimni si lampy, ženo, víc mi patří
než ty.

Tak volalo mé srdce, příliš živé.
A nevědělo, že je ještě nechce
bohatsví hlíny, náruč Boha jeho,
že nic je nechce mimo jeho svět,
než píseň; elegie.

I know just where you would most gladly weep
because I know each spot on your dear body.
I have already tasted of all your tears –
and how many there were, oh how many,
and how many more there will be, have to be!

I don't accuse you of betraying me.
I know, know well, a punishment has come,
and I extend my empty hands to it,
to let it take from hands that used to take.
Tobacconists give no small change for pain,
for pain is eternal. You will reel around
from guilt to guilt, from tearless eyes to weeping,
from fear to dread, from awe to agony,
from cruel grasping and from shame and dirt
to dire aloneness that is not alone.
Just passion's spittle you'll be left to swallow.
Notice the curtains, and notice this chair,
and these little paintings hanging on the walls.
Notice these books, this table and this bed
that you relieved abruptly of your weight.
Notice the lamp. It belongs more to me
than you do.

That's how my heart called out, heart too alive.
And did not know it wasn't wanted yet
by the rich earth, by the embrace of its God;
that nothing beyond its own world wanted it
but song; an elegy.

Když odsouzcenci na smrt odsouzení
poslední prosbu smějí vysloviti
a nežádají život, tehdy, vězte,
jen soucit brání jim a stud a bázeň,
že soudce rozpaky by mohly stihnout
z nevyplnitelnosti.

O tabák raději pak poprosí
a o večeři; o ubohou rozkoš;
o dobrý doušek, jenž by hrdlo svlačil,
to hrdlo, které bude zardoušeno.
Chápavě, rychle napijí se vína
a naznačí, že bylo velmi chutné,
neboť jsou dobří: pro svědomí kata
je pěkné přec se trochu přetvařovat.
A pokorně když nocí poslední
se k poslednímu ránu promodlili,
jdou bez nucení, mlčky na porážku,
tam na to nádvoří, kde jitřní zima
může se jejich teplou krví zahřát.

A já jsem o políbek poprosil.
A oči zavřel jsem. A pil
kalíšek rmutu. Potom odcházela.
Soucitem děsu miloval jsem ji
a lítost cítil jsem, že nemohla
mi sebe dáti (neboť jsem ji žádal,
ale jen pohledem, jako se zvíře dívá,
a ona neslyšela). Klaply dveře.
K oknu jsem běžel. Od té chvíle stále
u okna stojím, stráž, ó, stráž tam stojím,

When those convicted and condemned to death
are granted leave to state their final wish,
yet do not ask for life, be well aware
that pity alone prevents them, and shame, and fear
that the judge would feel discomforted for being
unable to fulfil it.

They'd rather ask for a gobbet of tobacco,
for a dinner, for some miserable pleasure;
for a good long gulp to moisten the throat,
the very throat that will be strangled soon.
They understand and quickly drink their wine,
and make it known that it was very tasty
because they mean well: the hangman's conscience
surely deserves a bit of make-believe.
And then humbly, when prayer has seen them through
their final night into their final morning,
they go in silence, unforced, to their slaughter,
there, in that yard, where the winter of the dawn
can warm itself with their still-warm blood.

I asked for a kiss and then closed my eyes
and drank up the dregs
from a small cup. Then she was walking out.
I loved her with a pity of dismay,
and I felt sorrowful that she could not
give herself to me (because I asked her,
but only with a look, as an animal might,
and she didn't hear). The door slammed shut.
I ran to the window. Since that moment
I stand guard at the window, oh, guard I stand,

stráž u sebe, stráž u snu, u žádosti,
stráž u lásky, jež našla svého Kaina.

Hrob nezavřel se. Hrob je otevřený.
Jen tíha kytic tlačí víko rakve.
Zvadnou ty květy, nemajíce země!
Smuteční hosté domů rozejdou se.
V kočárech družnosti ti vzdálenější
pobídnou koně, aby tryskem jeli.
Pak přijde on, nebohý starý hrobník.
Přihnul si trochu chvíli před obřadem
a zeslábl, je slabý jako dítě.
Lopatu sotva jeho ruce zdvihnou.
Nabere hlíny jako pohlazením
a něžně, něžně zabuší ta hlína
tam, kde je rakev, a tam, kde je mrtvý.

Drcená ústa, chcete „vítej“ říci?

guard over myself, over dream, desire,
guard over a love that found its own Cain.

The grave has not closed. The grave is open.
Only the wreaths weigh down the coffin's lid.
Without soil, those flowers will wither away!
Funeral guests disperse and head for home.
Those from afar will hurry up their horses
to make speed in their convivial coaches.
Then he steps up, the poor old gravedigger.
Before the service, he took a long swig
and grew unsteady; now, feeble as a child,
he barely holds his shovel in his hands.
He scoops some earth as if he's fondling it,
and lets that earth gently, gently patter
there, where the coffin lies, the dead one lies.

My crumpled mouth, do you want to say "Welcome"?

DRUHÁ
ELEGIE

THE
SECOND
ELEGY

Vraťte se, věci, jež jste pomáhaly
nésti kříž dne, visící mezi ňadry
královny noci, noci krvelačné.
Těžítka moje, vraťte se mi zase.
Těžké je nemít vás, vy určité a pevné,
těžké je volat vás a nezranit si hrdlo.

Kam prcháš, řeko, když ti náhle břehy
do moře vběhnou? Zda se ještě držíš
za ruce s ústím, které lákalo tě
zemřítí v šířce? Zda tvé kapky mluví
svou rodnou řečí v cizině té strašné,
zda řeknou „bratře“ proudu studenému,
jenž studí víc než úžlabiny v horách?
Ó, vrať se, řeko, obzore můj milý,
hle, země pláče, neboť ztratila tě,
tvůj pramen vyschl, koryto tvé vyschlo,
jen ústíš, ústíš, zmíráš, nejsi, řeko!

Proč věříš mlze, skálo, víro moje?
Mlha tě svléká, nevěř tomu rouchu!
Kdejaké hnízdo je už vypleněno,
kdejaký lupič na vrchol se vloudil
a vztyčil prapor poplivaný smrtí;
bíčují hole do tvých sladkých boků,
vidím již gejzír, který marně tryská,
vražedné ruce po tobě se plazí
a rdousí tě a zardousí tě brzo.
Plačící lidé stojí na úpatí
a nevěří té zkáze. Já jí věřím, skálo!

Come back, things, you that were always there
to help me bear my daily cross between
the breasts of the queen of night, bloodthirsty night.
My paperweights, come back to me again.
It's hard without you, so solid and so sure,
it's hard to call you, and not hurt my throat.

Where do you run to, river, when your banks
suddenly meet the sea? Do you still cling
to your mouth, which has forever lured you
to a death so broad? Do your droplets speak
their native tongue in that strange, fearful realm;
do they say “brother” to that chilling current
colder than any hollow in the hills?
O come back, river, my beloved horizon,
look how the earth weeps for having lost you,
your source has dried, your very bed has dried,
you empty out, you die, river no more!

Rock, faith of mine, why do you trust the fog?
The fog strips you bare, do not trust that robe!
What nests there are, have been already looted,
whatever robbers, crept up to the peak
and raised a banner spat upon by death;
grassy uplands are whipping your sweet thighs,
I see a geyser now, spouting in vain,
murderous hands are crawling over you,
they strangle you, and soon you will be dead.
People are standing in the foothills, weeping,
they don't believe your ruin. I believe it, rock!

Těžítka moje, vraťte se mi zase.
 Navrať se, strome, vrať se, oboro má,
 navrať se, zvíři, trpící a mírná,
 příteli, vrať se, nechod' po té cestě,
 jež vede slepě k vylhanému nebi
 důvěřivé a nevědomé děti,
 a ony vzdorné, které poslouchaly
 jenom své srdce, jenom matku svoji,
 zazdívá, zdí, a hořem po nich střílí,
 navrať se, bratře, pohled', trpce proudí
 krev ze žil do žil, tebe, tebe hledá,
 tebou chce proudit jak mateřské mléko,
 navrať se, otče, muži spravedlivý,
 mým snům se navrať, ty, jenž snům jen žiješ.

Těžítka moje, vraťte se mi zase.
 Jsem tolik lehký, teď, co ztratil jsem vás,
 že malý vánek zemí odnáší mě,
 že stačí povzdech, abych rozptýlil se
 do nepozemské, nenebeské hudby,
 že stačí pohyb kdesi za zrcadlem
 a nejsem, padám, rozplývám se zcela.

Tak asi Bůh, jenž pod sebou má všechno,
 krom svého Boha, nelítostně hyne
 pod tlakem prostor, jež se oddálily,
 bolesti, vrať se, říká, vrať se, láska,
 a tehdy počíná se jeho nářek
 a máme jaro, jenom na chvíličku.
 Věčný je okamžik a my jsme z okamžiků.

My paperweights, come back to me again.
 Come back, my tree, come back, my sanctuary,
 come back, animals all, who suffer meekly,
 and friend, come back, do not follow the road
 that carries trusting, unsuspecting children
 blindly toward a heaven built on lies;
 while the defiant ones, those who obeyed
 only their own hearts, only their mothers,
 find they are walled in, shot through with grief.
 Come back, my brother, look, how bitterly
 blood flows from vein to vein, you it searches for,
 through you it wants to flow like mother's milk.
 Come back, my father, righteous man, come back
 into my days, you who live but in dreams.

My paperweights, come back to me again.
 I feel so light, ever since I lost you,
 that the mildest breeze lifts me off the earth,
 that a sigh is enough to disperse me
 among musics not of earth or heaven,
 that a stir behind the mirror is enough,
 and I'm no more. I fall, I melt away.

In this way God who governs everything,
 except his God, may decay without mercy
 under the force of worlds that grew distant.
 Pain, come back, he is saying; come back, Love,
 and then his lamentation commences
 and we have spring, just for a little while.
 Ageless is every moment, of which we're one.

Věčný je Bůh a my jsme z jeho kapes
 ztracené věci, navratte se, říká,
 pod stůl se shýbá, kam se zakutálel,
 myslí si smutně, klíč k dívčímu srdci?
 Neboť Bůh touží, slavme jeho touhu,
 k ložnici kráčí, která osiřela,
 a také sám se do podušek klade,
 nemá však slz. A my musíme plakat.
 Milenky jeho nejsou jenom hvězdy.
 Milenka jeho jsi i ty, ó země,
 já stydím se, nevím, jak jmenovat tě,
 říkám jen Krásná, Hluboká a Pevná,
 to je však málo. Chtěl bych čísti verše,
 jež napsal anděl kdysi v podvečeru
 na tvou mládost: na tvá sladká ohbí.
 Opěvoval dobře? Vrať se, vrať se, země!

Hle, tady jste, široce přivolaný,
 jen co se dotknu, jen co nadechnu se
 a nebudete. Děkuji vám, věci,
 i za to dík, i za to mějte vděčnost.

A ty, co tížíš jenom oddálením,
 neukážeš se? Nejsi z této hmoty?
 Kdo stvořil tě? Kdo, kromě mne tě stvořil?
 Ach, vím, že Bůh. Leč ten tě nemiloval
 tak jako já.

Nač jitřit! Mlčme nyní.

Ať věta lásky, rozlomena v půli,
 je jako les, ježž přes noc vykáceli,

Ageless is God, and we are as lost things
 slipped from his pockets. Come back, he is saying,
 and bends under his desk and wonders sadly
 where the key to a girl's heart could have rolled.
 For God desires, let us praise his desiring,
 he walks to a bedroom that has been orphaned
 and sinks himself into the pillows there,
 but sheds no tears. Whereas we have to weep.
 It's not the stars alone that are his lovers,
 you too, O Earth, are his beloved one;
 I am ashamed not knowing what to call you,
 I can say only Beautiful, Deep and Firm,
 yet that's too meagre. I would like to read
 the verse an angel wrote near dusk one day,
 about when you were young: your sweet contour.
 Did he sing you well? Come back, Earth, come back!

So here you are, called back from far and wide;
 a single touch, just one singular breath,
 and you will cease to be. I thank you, things,
 for this as well; for this too, I am grateful.

And you, whose mere remoteness weighs me down,
 won't you appear? Is not our clay the same?
 Who, when creating me, created you?
 Ah, it was God, I know. Yet he didn't love you
 as much as I.

Why vex? Better stay mute.

May the loving phrase, sundered in half,
 be like a forest cut down overnight,

a ráno zvěř, když přišla ke studánce,
shořela světlem, jehož bylo příliš,
ať věta lásky za úděl všech mýtín
má aspoň větev, jednu, jedinou jen –
a větev ta ať jedenkrát vzkvete.

where the dawn's creatures at their little spring
burn up in light suddenly too intense;
may the loving phrase for soil bereft of trees
contain at least one bough, a single one –
and may this bough come into bloom one day.

TŘETÍ
ELEGIE

THE
THIRD
ELEGY

Sen touhy zdá se mi. A vím, že zapomenu,
ještě než procitnu. Království za kořist.
Bolestně prozpíván k všeobsažnému jménu,
odvážím píseň svou z těchto slunečných míst
do krajin bezčasých, kde mizí přirovnání,
kde nahým nitrem svět je třeba ze tmy rvát,
kde, běda, zmenšuje se vše, čím zde jsme zvaní,
kde nelze propasti již s pádem rýmovat.

Více než podzimní jsou vlasy, které hladím,
více než smutným snem, jak pláč, jak řeka jsou,
více než jarní hrud' běžela stromořadím
a rozvlnila se úprkem za krásou,
tak jako za zimy mladinká sněžná rána
jsou tato ramena a prudký boků sráz,
letní je tento klín, zahrada požehnaná,
již hnojil malíř Křeč, když rval se o obraz.
Proč ale plátno sňal z podstavce radostného
a trhal jeho běl a barvy rozházel
a větru daroval a věčně tvořit chce ho?
Proč mastí pálící se vtírá v břicha zel?

Dívky spí na ložích. Ach, kdo jen rozestlal je?
Střed sladké kružnice kdo vbodl v jejich stud?
A pláč jim přinesl a miloval a lhal je?
Kdo krutou namátkou si zahrál na osud?
Kdo zemi vyrval je a stvořil onen jícen,
jenž bude zasypán bolestí jedenkrát?
Kdo tolik hladověl, že, ještě nenasyčen,
nechal je zpevněti a zovocnět a zrát?

I dream of longing. I know I will forget
before I wake. My kingdom for the spoils.
A painful song, one that has sung me out
to an all-containing name, I bring from these
sunny places to realms timeless, unique,
where world must nakedly from dark be ripped,
where all, alas, that beckons becomes small,
where no ravine can rhyme again with fall.

More than autumnal is the hair I stroke,
more than a sad dream, it's a river of tears;
more than a tree-lined dash, chest pulsing, locked
into spring's pursuit of beauty breathlessly;
like snowy winter dawns, young and ardent,
these shoulders are, these hips, their downward dart;
summery is this womb, a blessed garden
the painter Cramp besmirched, wrestling his art.
Why take the canvas from its joyous easel
and rip its whiteness, scatter the colours,
donate it all to the wind, yet desire it still?
Why rub his burning balm in evil's bowels?

Girls sleep in their beds. Who pulled back the sheets?
Who pierced the heart of their sweet circle's shame
and made them weep, and loved them, and deceived?
Who, with this cruel memento, usurped their fate?
Who tore them from the clay, devised the cleft
that must one day be painfully filled up?
Who had such hunger that, not sated yet,
let them grow firm and fruitful and so ripe?

Kdo, ne-li ten, co nadiktoval Rollu
 zpitému andělu, co štvál ho do krčem
 a jed mu proléval čistými ústy dolů,
 do útrob spálených, a mučil světce v něm,
 kdo, ne-li ten, jenž budí touhu naši
 po řece bez konce, po víně zástupů,
 jenž tím, že trpíme, nás na okamžik snáší
 a s námi připoutal k zemi i potupu,
 kdo, ne-li ten, ježž tolik milovali
 ubozí pěšáci, když večer před spaním
 nebe se nížilo a hýbaly se skály,
 kdo, ne-li ten, jenž tvoří čekáním!

Ó, není samoty! A ani lásky není!
 Dívky spí na ložích a jejich lože lžou!
 On vstoupí, ztěžkne je, strašně je rozplamení
 jakousi propastnou a slepou modlitbou,
 rozváže řeménky a všechno pozotvirá,
 tam, kde bys dychtil pít, palčivost zanechá
 a duši vyplení, až nechce nic už, sirá,
 než zapomenout sen. A to je útěcha ...

Byl jeden převozník. V kraji, kde není mostů,
 převážel pocestné na nedostupný břeh.
 Měl dům a pevnou loď. Říkal jí: pohled', rostu,
 když ruce ponořím do proudu ve veslech.
 Co o něm věděli ti, co se nevraceli!
 Co o nich věděl on! Co řeka! A co proud!

Who if not he who once prevailed upon
 Rolla, drunk angel, to race from inn to inn,
 and through his pristine throat poured the poison
 into his burnt belly to torture the saint in him.
 Who if not he who kindles our desire
 for an endless river, wine for the multitudes;
 who, since we suffer, bears us for a while,
 chains our disgrace to earthly latitudes.
 Who if not he, whom poor foot-soldiers loved
 so dearly when, before sleep's darkness came,
 the sky was falling and the mountains moved.
 Who if not he who creates by marking time!

Oh, there's no solitude, and not love either!
 Girls sleep in their beds and their beds lie!
 He enters, overwhelms, inflames their fever
 by some blind and abysmal lullaby,
 unfastens straps and opens everything up,
 and where you thirst, he leaves a parched sensation,
 pillages the soul, orphaned, wishing for naught
 but to let dreams go. And this is consolation.

There was a ferryman. In a bridgeless land
 he ferried travellers to an inaccessible shore.
 He had a house, a solid boat. These hands
 dipping my oars, he told her, make me grow.
 Those not returning, what did they know of him?
 And he of them? What could the river say?

Jen to, že prostě je, že na chvíli ho zřeli.
Jen to, že musili přijít a odplynout.

Přišel jsi také ty. Tisíce tudy minou.
Po ničem neptej se a dej se převézt.
A zaplať poplatek. A mlč. A nad hladinou
nehledej pravou tvář své dávné bolesti.
Už brzo vystoupíš a loď se zase vrátí.
A půjdeš kupředu, vším vzadu podveden.
Cosi je před tebou. Je pozdě umírat.
Rozvědky obzoru říkají, že jde den.

Just that he simply was, they saw him briefly.
Just that they had to come, then float away.

You came as well. Thousands will cross over.
Ask for nothing, be carried with no complaint.
And pay your fare. Be silent. Above the water
don't seek the true face of an ancient pain.
Soon you will disembark, the boat returning,
and tricked by what's forsaken, you'll journey on.
Something awaits you. It is late for dying.
The spies on the horizon are heralding dawn.

ČTVRTÁ
ELEGIE

THE
FOURTH
ELEGY

Já na vás nemyslel, když byl jsem s vámi,
 vždyť každá rakev byla pro mne velká
 a stromy korunou se nebe dotýkaly,
 vždyť nevědomí zmenšovalo lítost
 na povzdech, slzu, nebo zastavení,
 a na dně vod byl konec všeho světa,
 výklady pekařské a skrytá ovocnářství
 rozsvěcel zázrak každíčkého jitra,
 tunely bez tmy, zcela propátrané
 rukama s pěstí malou jako skřivan,
 vedly vždy ven, do světla slunečního,
 a těžký úkol, pětkrát počmáratí
 ubohý papír inkoustovou černí,
 předtuchou byl jen her a dobrodružství
 a za chléb s máslem radostně byl zmožen.

Já na vás nemyslel, když cesty vaše šlapal
 jsem za vámi, tak málo oddělený,
 jako jsou milenci na jediném svém loži,
 jako jsou kosti v jednom mrtvém těle,
 jako jsou verše jedné vzdorné písně,
 nebylo, nebylo kuliček zakoulených,
 a byly-li, tu našly zas nové,
 a onen strach, co na chodbách se skrýval
 za prosincových, bezměsíčných nocí,
 lekal se přín, do nichž zachumlání
 pokoušeli jsme rty své modlitbami.
 Jediná úzkost, košilku jak svléknout,
 když přijde večer, aby odbil osmou,
 a samotné nás noci zanechává;

I didn't think of you when I was with you,
 each coffin, after all, was large for me
 and the trees touched the sky with their crowns;
 not knowing, after all, reduced my sorrow
 to a sigh, a tear, or to a standstill,
 and all the world was deep beneath the waters;
 bakery windows and discreet fruit-shops
 were lit up by the wonder of each dawn;
 half-darkened tunnels, thoroughly explored
 by hands with fists as tiny as a lark,
 always led out into the dazzling sun;
 and the hard exercise of five times filling
 a wretched piece of paper with inky scrawl
 was just a prelude to games and adventures
 and managed gladly for some buttered bread.

I didn't think of you when I trod the roads
 behind you, the space so small between us:
 like lovers in their one and only bed,
 like bones inside a body that has died,
 like verses in an anthem of defiance;
 there were no marbles, none, that rolled away,
 and if some did, new ones were always found;
 the fear that was crouching in the corridors
 during those moonless, long December nights
 was frightened of the feather beds where we,
 tightly wrapped up, tempted our lips with prayer.
 The only worry: how to remove our shirts
 when evening comes to strike the hour of eight
 and abandons us alone to the night:

ruce jsou vzhůru, pranic nevidíme,
vždyť přece člověk neví, nikdy neví,
v takových chvílích co se může státi:
jen rychle, rychle zhasiti pak pokoj
a střemhlav skočit do bělostné skrýše
a zavřít pevně oči, aby okno
nás nevidělo.

Cítíš bezbrannosti,
oč mocnější a silnější jsi takto,
než všechna síla slova, nežli všechno?
Ó, svatá nahoto těch čistých údů,
jež nevědí, k čemu jsou předurčeny!

Já na vás nemyslel, když miloval jsem
tak jako vy, když do nebe jsem stoupal
po krásném žebříku, po těch, co nevěděly,
zamčeny na klíč budoucího pláče,
budoucích zrad, budoucích ukrutenství,
když les byl nejbliž srdci jihnoucím,
zasněžen, zmájen, rozvichřen a zlistěn,
když po jehličí bosé nohy přešly
s něžnější vírou, nežli bylo psáno,
když za mnou běhal psík a patřil do života
jak onen bohatýr, co zemřel pod skalami,
když byly příběhy, když byly slavné cesty,
když dlažba pukala, když hojily mne deště,
když ještě netál sníh a vánoce a svátky,
když srdce hořelo pro věrná kamarádství,
já na vás nemyslel, když bývali jsme spolu
a malí byli jsme i pro nejmenší rakve.

we'd raise our arms till nothing could be seen –
at such a time one really doesn't know,
can never know, all the things that could happen –
then quickly, quickly, just switch off the room
and dive head-first into our white sanctuary,
closing our eyes tight so that the window
wouldn't see us.

Can you feel, Helplessness,
how much more strong and powerful you are
than the power of any word, than everything?
O, sacred nakedness of those pure limbs
that do not know what they are destined for!

I didn't think of you when I loved,
as you loved, when I climbed the wondrous ladder
to heaven, behind those who didn't know,
those locked with the key of tears to come,
future betrayals, cruelties to be;
when forest was closest to a yearning heart
in snow or Maytime, storm or falling leaf;
when bare feet trod among pine-needles
with a gentler faith than writers have portrayed;
when a little dog chased me, just a part of life,
like that hero who died under the rocky cliff
when there were tales, when there were famous voyages,
when pavement was cracking, when rains were healing me;
when snow, Christmases and saints' days still didn't melt,
when a heart was all aflame for genuine friendships.
I didn't think of you when we were together,
and small we were, for even the smallest coffin.

Ó, víte ještě? Krásně stonává se,
daleko kdesi odpočívá škola
a tolik drahých knížek na podušce,
že do smrti je není možno přečíst,
přátelská horečka je chvíli u nás,
zaskočila si jenom na okamžik,
bije nám v srdci, rumění nám tváře
a straší matku, ale jenom málo,
jen co bys ruce k její hlavě vztáhl,
pak přijde lékař, aby podíval se,
kde asi vězí, kde se uschovala,
zda v hrdle snad, či jenom na jazyku,
usměje se a najde ji a řekne,
o jednom mrtvém že se mu dnes zdálo
a že byl živ, že nebyl, nebyl mrtev!

Ó, víte ještě? – Na vás nemyslel jsem,
když utíkal jsem až na konec léta
a aspoň jednou chtěl je přistihnouti,
jak při odchodu podává si ruce
s lukami, lesíky a zahradami,
které se přes noc nabarvily hnědí,
na vás jsem nemyslel, když za velkými
vpovzdálí na špičkách jsem přešlapoval,
abych je viděl, kterak natahují
hodiny klíčem schovávaným v skříňce,
abych je viděl, jak se usmívají,
když vstoupí žena (strašný, hořký úsměv!),
abych je slyšel spolu rozmlouvati
o dávných časech, kdy se žilo šťastně,

Oh, and what else! How splendid to be sick:
somewhere out there school's been put to rest,
and so many dear books on the pillow
that you'll never read them all before you die.
A friendly fever has come to stay a while:
dropping in for only a short moment,
it beats within our heart, it reddens our face
and it frightens mother, but just a little,
just when I stretch my hands up to her head.
Then the doctor comes to locate the cause,
what it could be, where it might be hiding,
inside the throat or only on the tongue;
he smiles, and he will find it, and will say
he dreamed last night about a man who died,
and that he was alive – not dead, not dead!

Oh, and what else! I didn't think of you
when I ran to the very end of summer
and wanted, at least for once, to catch it,
and how, when leaving, it was shaking hands
with the meadows, forest-groves and gardens,
which overnight painted themselves brown.
I didn't think of you when I tiptoed
at a distance safe behind the grown-ups,
to see how they were winding up the clock
with a key that they would hide in a small box;
to watch the way they smiled when a woman
entered the room (an awful, bitter smile!);
to hear them conversing among themselves
about the old times when one lived happily;

abych se dověděl, zda také mají
hřeben a nůž v svých přehlubokých kapsách,
zda také nožem prsty zraňují si
pro malé, teplé, slané kapky krve,
pro hrdinství nelítostného boje
a trochu pro zděšení mamínčino,
a zda se také chvatně přečesají,
když hrozí bouřka nebo krupobití.

Sněživalo a byla krutá zima,
umrzly stromy, keře, tulipány,
i do skleníků někdy vloudila se
a pod práh dveří. Ale nikdy dále!
Tady je teplo, sem už nesmíš, zimo.
A kdyby přece podařilo se ti
přilézt až pod stůl, vetřít se do zdí,
prochládat prsty, nos a obě uši,
matčino teplo nikdy neoddycháš,
tatínkův úsměv nikdy nerozmrazíš,
bezpečí svaté není rtuť či voda,
nedotkneš se ho, nepřiblížíš se mu
a schlíple budeš muset odejít
za dospělými, kteří bloudí sami.

Ve kterých věcech byl jsi tehdy, Bože?
Snad v květinách, které jsme zakládali
do nejmilejší knihy, mezi listy,
a které bledly, usychaly zvolna?
Ó, nevím kde, však jistě vím, že byl jsi!
Holčiček vzpomeň, kterak bránily se

to learn if they also always carried
a comb and penknife in their deepest pockets,
and if they, too, cut their fingers with it
for small, warm, salty drops of blood
to prove their courage in some merciless fight
and to frighten their mothers a little,
and if they, too, combed their hair in a rush
when a thunderstorm or hailstorm threatened.

It used to snow and wintertime was harsh,
it froze the trees, the bushes and the tulips,
and sometimes even sneaked into glasshouses
and under doorsteps. But never further!
Here it's warm – winter, you're still not welcome!
Even if you managed to creep right in,
under the table, worm your way through the walls,
and turn my nose, my ears, my fingers cold,
you'd never blow away my mother's warmth,
you'd never melt away my father's smile;
that sacred shelter is not mercury, not water,
you won't touch it, won't come close to it,
and, crestfallen, you'll have to go away,
follow the adults who stumble on alone.

In what things were you present, then, God?
Perhaps in the flowers we used to press
between the pages of our best-loved book
which were fading and slowly shrivelling?
Oh, I don't know where but I'm sure you were there!
Remember the little girls, how they resisted

pohledět jinam, nežli přímo vzhůru,
vzpomeň si na ně, kterak usínaly,
že byly samy, doopravdy samy,
ach, vzpomeň si, jak čistě nevěděly!

Já na ně nemyslel, já byl jsem s nimi,
nezapomínán, bez paměti ještě,
neopouštěn, vždyť nelze opustiti,
co dosud není, co se teprv stane,
na ně jsem nemyslel, to dnes, to nyní
chci krutě sáhnout do hebkosti jejich
a nedosahám, nedotknu se ani.

Ne vyhnání, poslední radost zpívám,
už za vzpomínkou, na protější straně,
zpívám, co byl jsem, se strachem a hrůzou,
co byli jsme, celiství, skutečnější,
než jízda let nás takto podupala,
než vědomí nás takto narušilo,
než láska duši naši zpusťovala,
než pocítili jsme, že není dveří,
jimiž se může volně procházeti
a sestupovat v srdce žen a dále,
že nevzpomínat na dětství je třeba,
když plamen hoře prudce rozhořel se,
že v životě už není světa, lásky,
hvězd, vesmíru a růstu, matky, vlasti,
leč ve smrti.

looking in any direction but straight up;
remember them, how they would fall asleep,
and how they were alone, truly alone;
ah, remember how pure was their not-knowing!

I didn't think of them; I was with them,
not yet being forgotten, before memory,
not yet being abandoned – one can't abandon
what's not yet there, what is still becoming.
I didn't think of them; but today, but now,
I want to reach cruelly into their softness,
yet I can't reach, cannot even touch it.

Not exile but my last joy I sing;
already past recall, on the other side,
I sing with fear and terror what I was,
and what we were, entire and more real,
before the galloping years so trampled us,
before our knowingness so damaged us,
before love wreaked its havoc on our soul,
before we started to sense there was no door
through which one freely could step in and out
and down to the heart of women and beyond.
What's needed is to stop recalling childhood,
when the flame of grief began to burn with force;
in life, there is no longer world, nor love,
nor stars, cosmos, growth, mother or homeland,
but only death.

PÁTÁ
ELEGIE

THE
FIFTH
ELEGY

Na pomoc, slova! Přiběhněte ke mně!

Tohoto jitra opilci jdou domů,
točí se jinak nežli naše země,
hledají klíč od jakýchkoli dveří.
všechny své kapsy dávno prohledali
a podívali se už do všech šosů –
ten klíč je ztracen, v knoflíkové dírce
nějaké sochy jako květina snad
odmyká kámen, gesto, sloupořadí.

Kde počali jsme? tak se musí tázat,
byl přece večer, když jsme vycházeli
a otáčeli hlavy za měsícem,
který byl skryt, potom se připozdilo,
hrčelo v našem hrdle otázkami,
splachovali jsme je jak nečistotu
a tolik musili jsme splachovati,
že rána jedová se otevřela
a krvácí. Kam zaběhl se domov?
Kde postel je, kde manželka je naše?
Kde smysl je tohoto putování
za zašlou nocí? Podívejme, jitra!
Chodníky všechny jsou už pozvraceny,
hodiny stojí, čas nám neukáže,
a dveře domů, dveře vyčítavé,
se na nás zlobí. Kam se nyní dáme?
Vesmír se opilý krví naší hrůzy,
motá se zbrkle, potácí se ve svém
vesmíru větším, hledá cestu domů,

Words, I need help! Hurry to my aid!

This morning's drunkards are returning home,
the way they spin is different from our Earth;
searching for the key to whatever door,
they went through all their pockets long ago
and even checked deep inside their coat-tails –
the key is lost. Perhaps, like a little flower
stuck through the buttonhole of a statue,
it might unlock a stone, a sign, a colonnade.

Where did it start? That's what they have to ask.
It was evening when we set out, after all,
and slowly turned our heads towards the moon,
which was in hiding; but the hour grew late
and our throat rattled with many questions
which we flushed down like something unclean;
and so profusely did we have to flush
that the venomous wound opened right up,
and it bleeds. Where did we lose sight of home?
The bed, where is it, where is that wife of ours?
Where is the sense of all this wandering
after a night that's lost? But look, it's dawn!
All the footpaths have been vomited on,
the clock has stopped, it won't show us the time,
and the doors of houses, reproachful doors,
are cross with us. Where do we head from here?
The universe is drunk on the blood of our dread,
it staggers headlong, it reels within its own
universe, the larger one, seeking its way home

a nenalézá. Rosteme až k němu,
pomáhali jsme stavět jeho vratkost,
jsme přece z něho, jeho choré děti,
kéž by nás vrátil k dopitému džbánů
a naplnil jej družností a zdravím!
Je třeba jítí podél této řeky,
v níž není vody, kterou teče mlha,
je třeba zábradlí se zachycovat,
snad dovede nás, dovede nás domů.

Tohoto jitra milenci se vrací
od spících dívek (věčně, věčně spících),
jsou bledí, jako by se dotýkali
měsíčních ňader, měsíčního lůna,
jdou rychle, neboť dobře znají cestu,
tisíckrát tudy šli a vždycky stejně,
mohli by zavřít oči, hrátí slepce,
a neupadli by, vždyť každý kámen
je tady zná, něco se našlapali
po jeho hranách, od milenek spících,
od jejich stínů, když se navraceli
do svého mrazivého zůstávání.
Neztratitelný jsou však jejich klíče,
kdyby je do propasti naházeli,
před dveřmi prvními by ocitly se
znovu a navždy v jejich slabých prstech.

Hle, je to celý lítostivý příběh.

Svítlí už slunce, nebo je to lampa,
již nutno zhasnout a šátrat se k loži

but finding none. We grow up into it,
we helped establish its unsteady state,
after all, we are its sickly children,
may it return us to the cup we drained
and fill it with companionship and health!
What's needed is to walk along this river,
empty of water, fog flowing through it;
what's needed is to grab hold of a railing,
so that we may be guided, guided home.

This morning, the lovers are returning
from sleeping girls (always, always sleeping);
pallid lovers, as if they had been touching
the moon's bosom, the moon's very womb.
They are walking quickly, they know the way,
they've walked the same path a thousand times,
they could shut their eyes, pretend to be blind,
and would never stumble – they are familiar
to every cobblestone: they've trod them often
when returning from sleeping sweethearts
and from their shadows, making their way back
into their own frozenness that lingers.
Their keys are, after all, unlosable:
if they had tossed them into a deep chasm
those keys would reappear at the nearest door,
again and forever in their flimsy fingers.

And there it is, the whole pitiful story.

Sun is already shining, or it's the lamp
that should be switched off, and they grope along

po paměti a potmě, známé věci,
 několik kroků, jdoucích odedávna,
 a pravou nohou vkročit v usínání.
 A náhle cítí, že tu nejsou sami,
 že někdo leží tam, kam docházejí,
 jakási plavnost že tam vydechuje
 svědivou vůni, že tam leží domov,
 jež hledali, ten jediný, co chtěli,
 že stačí přilehnout a uchopit a mítí;
 pokleknou k loži; pláčí; napřahují
 své ruce k ní; a na ústech již mají
 jeden z těch polibků, co rozvazuje smysly;
 pošetilosti sladké promlouvají
 před sebe do tmy, zdrobňují a něžní
 každické slovo; potom umlkají
 a přísně, tvrdě k domovu se berou.
 A není ho. A nebylo ho nikdy.

Tohoto jitra Bůh, tohoto jitra sláva
 palčivou příchut' v ústech zanechává
 všem putujícím a všem opilým.
 Dopotují až tam, kde věcem zlým
 milostnost propůjčila země tato,
 závoje jemné, pod nimiž je bláto,
 čistotu zdánlivou a zraňující tvar.
 Tohoto jitra smrt, tohoto jitra cár
 mi krví popsala; krvavou elegií.
 Je to tak ztracené, to všechno, z čeho žiji.
 Musím se podívat, když někdo zavolá,
 co je to za úzkost, co jsou to za kola,

in the dark, by mere memory, to bed;
 familiar things, steps walked since long ago,
 then, with the right leg first, cross into sleep.
 And suddenly they feel they are not alone,
 that someone's lying there as they approach,
 that a flaxen-haired one lies there, breathing out
 some enticing scent, that this is home,
 the one they've sought, the only one they wanted,
 to nestle into, and to grasp, to have.
 They kneel beside the bed; they weep; they raise
 their arms towards her; on their mouths already
 one of those kisses that loosen the senses;
 with many foolish nothings they pour their thoughts
 into the darkness before them, every word
 a tender little endearment; then they stop
 and strictly, sternly, they take themselves home.
 Yet there is no home. There never was.

This dawn's God and this dawn's glory
 leave a burnt taste in the mouths of weary
 wanderers and of those who are drunkards.
 They end their wanderings where earth's abundance
 lent its graciousness to things malicious,
 visions of purity, their truth pernicious,
 the finest of veils, and beneath them, mud.
 It's for me that death has written in blood
 a bloodied elegy on this scrap of dawn.
 All that I've lived for is forever gone.
 I have to look, when someone is calling,
 what fear this is, what ripples unrolling

která se nad žádným topícím nezavřela,
 musím se podívat, když se mne dotkne včela
 jejího žihadla, když z touhy medové
 pojednou pochopím, jak vzrůstáš, hřbitove,
 musím se podívat, když ženy potkávají
 své družky překrásné, za obydlími, v háji
 když křehce objaty klesají do mechu,
 musím se podívat, když slyším útěchu
 z básně, ó, z knihy té, jež, nikdy nedočtena,
 hledá směr z bludiště ne na nit, na vřetena!

Tak tedy zvolna, jako po nemoci,
 hledejte chodník, chodidla mých nohou.
 Slyším, jak brnká klavír ze sousedství,
 trošičku tlustá klavíristka hraje
 popěvek dětí, nesmyslný, krásný,
 pro žádná slova nezní jeho nápěv,
 jen pro výskání, nebo do tanečku.
 A já ten klavír slyším, slyším brnkat,
 a zase tiše tluče moje srdce,
 nejdražší obraz, napolo již zastřen,
 zůstává vzadu. Podívejme, jitro!

Pojď, chlapče, říká, otevřu ti dveře,
 ustelu ti a navařím ti čaje,
 musíš se zahřát, abys nenastydl,
 přikrej se pěkně a pak zavři oči.
 Byla to dlouhá noc. Nemysli na ni.
 Počkej, až usneš, jaké dobré zdání
 ti přinesu. Vždyť jsem se nachýlilo

that never close over a drowning man;
 I have to look round if a bee should land,
 to locate its sting, when, out of sweet longing
 I grasp that you, graveyard, continue growing;
 I have to look when women walk abroad
 to meet pretty girlfriends in a nearby grove;
 when, gently embraced, they sink down in the moss;
 I have to look, when I find some repose
 if a poem I hear, if a book half-read,
 points a path from the maze, the whole spindle of thread!

And therefore slowly, as after an illness,
 seek out the footpath, you, soles of my feet.
 I can hear a piano tinkling nearby,
 the pianist is a bit plump, she's playing
 a tune for children, nonsensical, pretty,
 a melody not for the sounding of words
 but for making merry, for a little dance.
 And I *hear* that piano, I hear it tinkle,
 and my heart is silently beating again,
 while the precious vision, half-veiled already,
 remains behind. And look now, it's dawn!

Come, boy, it says, I will open the door,
 I'll make up your bed, boil water for tea,
 you must get warm so as not to catch cold,
 cover yourself nicely and close your eyes.
 The night was too long. Put it away now.
 Slip into sleep – just wait till you see how
 splendid the dreams that I'll bring to find you;

skoro až k jaru. Všechno zlé už bylo.
 Ted' samé hodné, mladé, oblé věci
 potkávat budeš. Řeky budou téci
 bez vírů, klidně, jak by nevěděly,
 že nevrátí se tam, kam jenom jednou směly.
 Jako bys nevěděl, také si po zlé noci
 na chvíli odpočiň, tak jako za nemoci
 když umírající již je a před ním
 jen jeho smrt; smrt s nekonečnem jedním.
 Já také nedoufám a přec a přec jdu svítit,
 jsem zrazováno dnem, kterému noc chci chytit,
 jsem také zabíjeno na počátku zrodu –
 a přece myslím si toužebně na přírodu,
 září jí rozžihám na každém jejím lístku.

Mysli si prozatím na onu klavíristku.

It's almost spring. What's bad is behind you.
 Everything you encounter from now on
 will be good, young, rounded. Rivers will run
 without eddies, calm, as if they didn't know
 that where they once ran free, they can no longer go.
 As if *you* didn't know – for after a bad night,
 you too must take your rest, as a dying man might,
 a man who, his sickness already behind him,
 has death, only death everlasting, to find him.
 I too do not hope, yet I bring in the light,
 betrayed by the day, for whom I safeguard night;
 I too must be killed at my moment of birth –
 and yet, full of longing, I recall nature's earth,
 bestowing my radiance on each leaf I ignite.

For now, you should keep that pianist in mind.

ŠESTÁ
ELEGIE

THE
SIXTH
ELEGY

Jsmo tam, kde bývá radost na návštěvě.
 Přišli sem všichni, které znal jsem kdysi.
 Neznají mne a klobouk nesmekají,
 ani se na mne neusmějí z dálky,
 a přece vím, že jsou to moji bratři,
 a ne-li bratři, aspoň kamarádi.
 Snad že je šero, že se měkce stmívá,
 či ze studu, neboť tu nejsou sami
 a já jsem sám.

Baví se dobře. Jejich mladé ženy
 se zastavují u všech malých stánků
 a kupují si sladkosti a hračky,
 turecký med, pražené mandle, slony,
 panáky z vaty, která se dá jísti,
 kominíky, co přinášejí štěstí;
 prohlížejí si podavačky ručnic
 ve střelnicích, kde možno tolik vyhrát,
 ty staré, tklivé, vysloužilé běhny,
 jimž zmrzla rozkoš na ústech a taje
 jen za střelby, jen když je šipka v černém.
 A potom je tu zázrak Abnormalit:
 Cvičený Poník se svěšenou hlavou,
 jehož pán právě schovává si mince,
 které mu daly nedočkavé děti,
 Cvičený Poník, který umí ležet
 tak dlouho v pilinách uprostřed kruhu,
 až spadne list a přikryje mu oči;
 pak vstane, rozhlédne se kolem sebe
 a hrabe nohou svůj početní úkol,

We're at the place where joy often visits.
 Everyone I used to know has arrived.
 They don't remember me, don't raise their hats,
 nor, from a distance, do they smile at me;
 and yet I know that they are my brothers,
 and if not my brothers, then at least old friends.
 It may be the dusk, the dark softly falling,
 or shyness, since they're not alone here,
 yet I am alone.

They are having a good time. Their young wives
 come to a standstill at each little stall
 to buy sweet things for themselves, to buy toys,
 Turkish delight, roast almonds, gooseberries,
 candy-floss figurines ready for eating
 and chimney-sweepers that bring good fortune.
 They cast their eyes over the airgun-loaders
 in shooting galleries where much can be won,
 those old, pathetic, out-of-service tarts,
 whose lustfulness has turned their lips to ice,
 which only melts when your dart hits the black.
 And then there is the wonder of the Weird:
 the Trained Pony with his droopy head
 whose master is just now hiding some coins
 the impatient children have handed over,
 the Trained Pony who knows how to lie still
 inside a sawdust circle long enough
 for a leaf to drop and cover up his eyes;
 whereupon he stands up, looks all about him
 and with a hoof paws out his numeric task:

ví, kolik je mu let a kdy kdo zemře,
ví, kolik hodin neviděl už seno,
ví, že chce spát a že ho stále nutí,
aby byl koněm, ale on je malý,
Poníček je to, smutný, vraný Poník.

Půl ženy a půl muže za oponou.
Toť ona, dcera bývalého krále,
jenž zapomněl se jednou se studánkou,
toť ona, Princezna, jež velmi zchudla,
a takto musí se teď domáhati
ztracených perel. Stojí na pódiu
a malý mužik na ni ukazuje:
Pohledte, kašle! Nemá žádná ňadra!
Jen pro dospělé! Sáhňte si, prosím,
Abnormalito, otočte se přece!

Učte se čarovat, než bude pozdě.

V Paláci Smíchu zvedá vítr šaty,
bělostná stehna vesele se třesou,
kostnaté maso vlaje za sukněmi;
té oblosti, té nedočkavé vůně,
těch ubohých, jež strašně zestárnuly,
když náhle všechno, všechno odkrylo se!

Takový smutek padl na mne, Bože,
Hadího Muže tiše jsem se tázal
a tázal jsem se Bramborových Herců,
Rakety Smrti, Pavouka a Hudby,

he knows his age, and who will die and when,
he knows how many hours since he saw hay,
he knows he wants to sleep, yet they compel him
to be a horse – but he's so very small,
he's a little Pony, a sad black Pony.

A half-woman half-man behind a curtain:
that's her, the daughter of a former king
who had a one-night stand with a well-spring;
that's her, the Princess who became so poor,
and this is the way that she now must plead
for the pearls she lost. She stands on the stage
and a short little man is pointing at her:
See how she coughs! Look, she has no breasts!
For adults only! Go on, have a feel!
And you, Weird one, turn yourself round!

Learn to do magic, before it's too late.

Wind is lifting frocks in the Palace of Laughs,
lily-white thighs are wobbling merrily,
scrawny flesh is flapping from under skirts;
what rotundity, how impatient the scent
of those pitiful ones, so wretchedly aged
now that everything, everything's laid bare!

O Lord, what a sadness overcame me.
It was the Snake Man I asked in a whisper,
and I asked the ones called the Potato Actors,
the Rocket of Death, the Spider, and the Music

jež řvala steskem jako bité zvíře,
 ptal jsem se Nebe, nebe nad radostí,
 hlídačů ptal jsem se (a neřekli mi),
 kde je tu místo pro nemocné věci,
 pro ty, co musí ležet, pro ty slabé,
 co nemohou jet Údolími Kouzel
 a jejichž ústa trpknou bez políbků,
 pro ty, co zabloudily. – Neřekli mi.

Pak jsem se vracel. Táhlo skoro na noc.
 A na pokraji, snad už za Slavností,
 stál onen Cirkus: prázdný, osiřelý.
 Poslední představení skončilo se.
 Cvičený Poník tady jenom zůstal,
 bude tu spát v kruhu s pilinami,
 do rána musí spočítati hvězdy,
 aby to zítra mohl svěřit dětem,
 kolik jich je a která nejlíp svítí.
 Uviděl mne a kývl lehce hlavou,
 jako by říkal, že se dávno známe.
 Zeptej se, pravil, vím, že se chceš ptáti.
 A já se zeptal: Kde je místo pro mne?

Poník se usmál. Mlčel. Uměl mlčet!
 Potom se zvedl, přiblížil se ke mně
 a řekl zvolna: Počítám tu něco.
 A nevím proč, a nevím ani kterak.
 Ale já musím. Slyšíš? Musíš také.
 Jdi hezky domů. Uč se čarovati.

that roared with craving like a beaten beast;
 I asked Heaven, the heaven higher than joy,
 and I asked the guards (they couldn't tell me)
 where was the place here for ailing things,
 for those confined to bed, for the weak ones
 who couldn't ride through the Valley of Magic,
 whose mouths grow embittered without kisses,
 for those who lost their way. – They couldn't tell me.

Then I walked back, as night was drawing near.
 And at the edge where the Fair almost ended,
 there stood the Circus, empty and orphaned.
 The last performance had already finished.
 Only the Trained Pony still remained here,
 he would be sleeping in his sawdust circle.
 Before morning he must count up the stars
 so that tomorrow he can tell the children
 how many shine, and which one shines the best.
 He noticed me and nodded his head slightly
 as if to say, we have long known each other.
 Ask, he said, I know that you want to ask.
 And so I asked: Where is the place for me?

The Pony smiled. Said nothing. He knew silence!
 Then he raised himself up, came closer to me
 and slowly spoke: Here I am, counting away,
 although I don't know why, and I don't know how.
 And yet I must. Do you hear? And so must you.
 Run along home now. Learn to do magic.

SEDMÁ
ELEGIE

THE
SEVENTH
ELEGY

Píši vám, Karino a nevím, zda jste živa,
 zda nejste nyní tam, kde se už netoužívá,
 zda zatím neskončil váš nebezpečný věk.
 Jste mrtva? Poproste tedy svůj náhrobek,
 aby se nadlehčil. Poproste růže, paní,
 aby se zavřely. Poproste rozpadání,
 aby vám přečetlo list o mém rozpadu.
 Smrt mlčí před verši. A já v nich před vás jdu
 tak mlád, tak krutě mlád a ponejprve zralý,
 že ve své mladosti podobám se již králi
 zašlého království. Vy jste přec věděla,
 co křídel chybí nám k rozletu anděla,
 jak krví smějeme se a jak krví pláčem.
 Nalezl jsem svůj pád. A chci vám říci, na čem.

Jedenkrát na nebi (to píši o Bohu)
 řála se průzračnost o rudou oblohu
 a krvácela pak a šla a zapadala.
 Snad to byl jenom sen, ve kterém se mi zdála
 maminka s tatínkem, domov a oba bratři,
 snad to byl jenom sen, ve kterém člověk spatří
 sám sebe ve vodě, pod koly v rybníce,
 snad to byl jenom sen, zrcadlo měsíce,
 neměl se mi však zdát, když jsem se neprobudil,
 neměl mne zanechat v plameni, který studil!
 Pád Boha. Jaký pád! Potom je chlapec sám,
 bez blahé mocnosti, jež umí překážkám
 snižovat výšiny, jež umí blížít dálku
 a peklo zavírá na vůni, na fialku,
 potom je chlapec sám a procítá a jde
 za skutečností zel. Myslí, že nenajde.

I write you, Karin. Are you still alive?
 Or are you lodged where longing can't survive,
 your dangerous age behind you all too soon?
 Perhaps you're dead? Well then, ask your tomb
 to lighten its load. My lady, ask the roses
 to close up their petals. Ask what decomposes
 to read you a page from my own demise.
 Verses silence death. Within them I rise
 to face you – young, so cruelly young, just
 come to ripeness: a king whose realm is dust.
 You must have known how short we are of wings
 to soar where the angelic choir sings,
 how we bleed laughter here, bleed tears there.
 I've found my downfall, let me tell you where.

It happened once (I write this about God):
 translucent heaven suddenly was clawed
 by blood-red sky, until the sun descended.
 Perhaps a dream, but there I apprehended
 my mother, father, brothers, and my home.
 Perhaps a dream, to look at oneself prone
 beneath the spreading rings of a lagoon.
 Perhaps a dream, the mirror of the moon.
 I shouldn't have been dreaming as I slept
 and been abandoned where a cold flame leapt.
 The fall of God! The boy then is alone,
 without the joyous power to bring down
 the highest hurdle, topple any tower
 and close off hell with fragrance of a flower.
 The boy then is alone, awakes, resigned
 to the world's vice. What can he think to find?

Čas neléčí, když nechce. Čas je šarlatán.

Jedenkrát na ženě, milostné ze všech stran,
pád zdál se nepadat: to píši o Narcisce.
Všechno se vznášelo. A nevýslovně blízce
k nám štěstí mluvilo. Byla to mluva ta,
co nikdy nemůže být větrem odváta,
byla to ona řeč, ta drahá mateřština,
rtů, rukou, očí, těl a milenčina klína,
v níž k loži sklání se nádherné bezpečí,
byla to ona řeč, jež mluví bez řeči.
Co chtěla Narciska, když stála před zrcadly
a věci kolem ní dotčeny rychle chladly?
Jak Narcis, její stín, nic, nic už nechtěla,
než sebe uvidět bez duše, bez těla,
v zrcadle průhledném; shledávala jen slova
o kráse tvrdosti, tvrdší než démantová,
toužila zvědět o sobě v cizích snech.
Nebyla pramenem. Tonula v pramenech!

Ach, odkud vyvěrá to, čím tu odtékáme?
Čí noci probdělé se položily na mé
a rozšířily se, že místo nestačí?
Nalezl jsem svůj pád. A na čem? Na pláči!

Padaly slzy mé, padaly do močálů,
padaly za živé království béd a žalu,
padaly nestoudně, Karino, píši vám,
poproste náhrobek, jež deštěm omývám,
připadám si jak déšť, jenž prší na váš hrob,

Time heals at its pleasure. Time's a charlatan!

A woman once, lovely second to none,
seemed to break my fall. I write of Narcissa.
Everything hovered, such unspeakable bliss
our nearness brought. It was a way of speech
no wind can scatter, it was the language –
that mother tongue of lips, of hands, of eyes,
and of a lover's place between her thighs –
with which a bed's grand sanctuary is overhung;
it was that tongue which speaks without a tongue.
What did Narcissa want from her looking-glass
when everything she touched grew cold as brass?
Like her shadow Narcissus, her one goal
was to behold herself, not her bodied soul,
reflected in that glass; her one regard
beauty of hardness, more than diamond-hard;
she longed to learn her place in others' dreams.
No streaming spring; she was adrown in streams.

Ah, whence the current we're carried off upon?
Whose sleepless night-times have blanketed my own,
then spread so wide that no more space appears?
I've found my downfall. And where? In my tears!

My tears have fallen in a swampy hollow,
fallen within my realm of grief and sorrow,
fallen – I write you, Karin – without shame;
just ask your tomb, the one I wash with rain.
I feel like rain that falls upon your grave,

připadám si jak pláč, bez času, bez podob,
píší vám, Karino, a nevím, zda jste živa,
zda nejste nyní tam, kde se už netoužívá,
zda zatím neskončil váš nebezpečný věk.

Znám jednu holčičku. Je jako polibek,
jenž ještě schovává se v ústech, nesmí dále,
protahuje se jen na slunci, jež je malé,
nepálí, dává pít: usínat na ňadrech.
Je mladá jako zem. Je lehká jako dech,
jak rané lupení, jak jitro, jako štěstí.
Znám také krásné dny. Kam mne však mohou vésti?
Vy jste to věděla? A víte, Karino?
Znám také velkost žen: čekání matčino,
zda jednou vrátí se k ní její smutný syn.
Znám také svoji zem. Znám radost bez příčin.
Znám věrnost, ano, znám, leč nevím právě, kde je.
Znám náhlá procitnutí z muk a beznaděje –
a je to málo, znát, a je to málo, chtítí,
je málo, zradu znát, když nelze odpustití.

Smrt mlčí před verši, hle, ještě o tom sním.
Před jakou bouří mlčí? Před čím strašlivým?
Co pochopíme tam? Co se tam nerozpadá?
Co i tam umírá? Co i tam věčně padá?
Milenky? –

          Nechtěl jsem, nechtěl jsem nemlčet,
odpusťte Narcisce, odpusťte hřích a svět,
rozsviňte svíčku; tak; a modlete se za zem,
aby ji prosinec nezkrušil příliš mrazem,

I feel like weeping, timeless, without shape.
I write you, Karin. Are you still alive?
Or are you lodged where longing can't survive,
your dangerous age behind you all too soon?

I know a girl. She's like a kiss, not known
as yet, forbidden, hidden, waiting its turn;
she stretches in a sun too small to burn,
she slakes my thirst, I doze upon her breast.
As young as earth, she is as light as breath,
as dawn, as joy, blossoms of early spring.
I know such days as well. What can they bring?
Did you know it, Karin? Do you know it now?
I too know women's grandeur: I know how
a mother waits for her sad son's return.
I know my land; I know pleasure unearned.
Know faithfulness, yes, but where has it vanished?
Know sudden wakings from pain and anguish –
and it's not enough to know, to want, to live
with betrayal, when one can't forgive.

Verses silence death – see, it's still my dream.
With what storm do they silence it, what scream?
What will we grasp there, what won't decompose?
What dies even there? What forever falls?
Our loves? –

          I didn't, didn't want to stay unheard.
Forgive Narcissa, her sin and her world,
lend light to a candle – there! – and pray for the earth
to endure the cruel frost of December's birth.

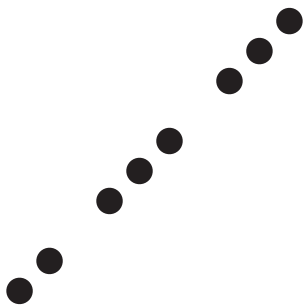
aby jí duben dal, co květům náleží,
aby jí byla noc praporem na věži,
jenž vlaje do světla, když nastává čas hvězd,
aby jí milenci chválili za bolest.

Tak mlád, tak krutě mlád a zralý ponejprve,
směji se do krve a pláči kapky krve
a Bohem opuštěn a Boha opustiv
píši vám, Karino, a nevím, zda jsem živ...

Let April then bring what befits a flower.
Let the night be its flag, flying from a tower
as the stars bestow light on the world's terrain.
Let lovers praise it, praise it for their pain.

Young, so cruelly young, barely ripe in years,
it's laughter I bleed, blood-drops are my tears –
and by God deserted, having pushed God aside,
I write you, Karin, not sure I'm alive ...

OSMÁ
ELEGIE

THE
EIGHTH
ELEGY

Děšť proti slunci:
kam se uchýlití,
když tato duha
nás chce poranit?
Ze starých pláten
přísvit slávy svítí
a krejčí barev
navazuje nit.

Nábřeží hoří,
moje skrytá řeka
mne každou kapkou
více rozžízni,
nenapíji se
ze snu, jenž se svléká,
nesmí být nahý,
nesmí ve trýzni!

Sním o jelenu,
který, rozplameněn,
oboru popřel
v krutý říje den,
když mimo les
byl náhle v sochu změněn:
nemohl pak už
býti zastřelen?

Proč tolik půdy
ztrácí pod nohama
kdejaká mrcha,

Rain against the sun:
where is one to hide,
when this rainbow here
wants to do us harm?
From old canvases
rays of glory shine,
the tailor of colours
intertwines the yarn.

The riverbank's aflame,
my hidden stream
with every droplet
deepening my thirst;
I will not drink
from this undressing dream,
it must not go naked,
in grief immersed.

I dream of a stag
whose desire so burned,
he broke from his pen
one cruel rutting day;
once out of the woods,
to stone he was turned –
could he not then still
be shot down and slain?

Why so much ground
lost under the stride
of this or that harlot,

kam se propadá,
 na kterou postel,
 v níž musí býti sama
 s iluminací,
 již se marně vzdá,

proč tolik krve,
 která se teď vrací
 do svojí matky
 klidem řečiště
 a nemá rány
 po své operaci,
 mrtvoly nemá
 pro pohřebiště,

proč tolik něhy
 dosud v sobě cítím,
 ze svého času
 když se nakláním
 za barvou šera,
 kterou nezachytím,
 leč v duši, ztmělé
 nemilováním?

Děšť proti slunci,
 tak se započíná.
 A po prostínku
 třeba zakončit:
 viděl jsi duhu
 nitra milencina

where does she drop;
 upon what pillow
 must she now preside
 alone, her surrender
 in vain lit up;

why so much blood
 that is now returning
 into its mother
 on a river's calm bed,
 and there's no wound
 at the surgery's ending,
 there is no corpse
 for the yard of the dead;

why so much tenderness
 from days now past
 that I feel inside me
 when I lean out
 into twilight tones,
 which I cannot grasp
 but in my soul, dark
 for not being loved?

Rain against the sun,
 that is how it starts.
 And it has to end
 so ordinarily:
 you saw the rainbow
 of your lover's heart,

a chtěl jsi za ní
navždy věčně jít,

a když jsi došel,
nebyla to duha,
nějaký mazal
svít jí rozmazal,
nebyla sama,
byla sama druhá,
jako by mohl
býti otcem žal,

jako by její
odložené dítě
(tvá láska, ano)
zabloudilo zpět,
do nezrození,
z něhož narodí tě
teprve smrt sem,
na vysněný svět,

na svět tvých básní,
na břeh tvého moře,
na ostrov světla
ve tmě tekuté,
na hlínu víry,
snící o pokoře,
na radost nebýt
v tobě, živote.

wanted to follow it
never-endingly,

but it was no rainbow
when you arrived,
some daubing smearer
had besmirched its sheen;
she was not alone,
within her a child,
as if the father
grief itself had been;

as if that child,
abandoned on its own
(your love, that is),
had strayed, then returned
to beyond the womb,
whence death alone
will bear you to the world
for which you yearned,

to your verses' world,
the shore of your sea,
a radiant island
in the liquid night,
to the soil of faith,
its dreamt humility,
to the joy of not being
in you, my life.

Co obrazů se
válí ve skladištích!
A kolik palet
štětec nepotkal!
Co touhy v aktech
nedotčených, příštích!
Ach, mistře, mrtvou
za model sis vzal?

A přece nevím,
když tu v noci ležím,
zda obraz smrti,
o němž nyní sním,
dosahá k nebi,
do něhož se věžím,
a zda se v jeho
krásku proměním.

How many paintings
that languish in store!
How many palettes
no brush ever met!
What desire, in nudes
to be touched no more!
Oh, master, the model
you chose – was she dead?

And yet I don't know,
lying here at night,
whether death's image
that I'm now dreaming
reaches to heaven
in my towering flight;
and if its beauty
will be my redeeming.

DEVÁTÁ
ELEGIE

THE
NINTH
ELEGY

Jsme sníh, když mlčíme, v bédnosti své se rozplýváme,
přichází jaro, nejsme, ale dobrá zima zas
nakloní hory, hladinu jejich jako rty k nám nahne
a budeme...

Jsme sníh, když mlčíme. Když se však pootevrou
někomu rty a píseň, potom vládnou
celému kraji zvukem, jenž se váže
na uzly tónů, námořnické uzly,
neboť se plavíval...

Ó, Bože, na mělčinu
jej nevod', bezpečně dej mu kotvit,
necht' poznají jej v otčině i děti,
vím, že se příliš změnil, vím, že nebyl
dřív tolik temný, slabý, kolísavý –
což bouře nebyly však? což jím nezmítaly
oceány? paluba nestala se
nejednou širou plání bez kormidel? ...

Jsme sníh, když mlčíme. Leč v čase toho zpěvu
je náhle čisto, čisto v duši naší,
nesmírný blankyt, léto, chtěl jsi tomu,
slyš jej, ó Pane, slyš, neodvracej se!

„Jsi ve svém pokoji před jedenácti lety.
Máš příběh. Nemocen... Jablko, postel, tma.
S polštáři dovedeš si dlouze vyprávět.“

We are snow when silent, dissolving in our misery;
then springtime comes, we cease to be, but a good winter
will slope the hills again, bend their faces like lips towards us,
and we will be ...

We are snow when silent. But when lips and song
open slightly to someone, they command
the whole countryside with a sound that ties itself
in knots of tones, a sailor's knots,
because he used to sail about ...

O God, don't lead him
into shallows, let him be safely anchored,
so that even children will recognize him in his homeland;
I know he is much changed, I know he was not
so weak before, so unsteady, so dark –
but weren't there storms? did the oceans
not toss him about? did his deck sometimes
not become a broad rudderless expanse? ...

We are snow when silent. Yet in that time of song
all is suddenly pure, pure within our soul,
an immense sky-blue, summer, you wanted it;
hear him, O Lord, hear him, don't turn away!

“You are inside your room eleven years ago.
Your story. You are sick ... an apple, bed, the dark.
Long discourses with pillows are something you know.”

Přechovavači střepů! Vědmo zlověstná!

„Jsi ve svém pokoji a čteš si Pasternaka,
toť prsten, říkáš si, matce jej ukáží.
Našel jsi studánku a její dno tě láká.“

Chci odjet, Bože můj! Proč nejsi nádraží?

„Potom je podzím, vid'. A býváš na procházce.
Vracet se do korun... Cít ostrý jak nůž,
jímž rýhovali stud tvé předvěrejší lásce.“

Myslíš jen na dálky. Do šířky mé se zuž!

„Jsi ve svém pokoji a umíráš a chřadneš,
beze mne, bez ní, sám, bez věcí, bez přátel.
A potom odcházíš. Pozor, ať neupadneš!“

A teď ti povím, kam jsem vlastně šel:
do svého pokoje před jedenácti lety.
Do toho pokoje, kde čekal Pasternak.
Do lesa, na schůzku s něhou a s nepamětí.
Na místa porážky, odlévat hoře znak. –
A nikde, nikde tam jsem nenalezl sebe,
kdysi to bylo snad, co ale nyní je?
Je něco jiného, než peklo tvého nebe,
než děs, než čekání, než smrt mi odbije?

Kdyby se jednou dívky probudily
a viděly se muži, o nichž snily,

You, sinister doom-sayer! You, hoarder of shards!

“You are inside your room, it's Pasternak you're reading.
Here is a ring – I'll bring it to mother's attention.
You've found a springlet and its bed is alluring.”

God, I want to depart! Why aren't you a station?

“And then it's autumn, see. When you often take walks.
Back to the treetops ... Senses as sharp as the knife
with which they scored the shame on your love that was.”

You think only of distance. Come down to my size!

“You are inside your room, wasting away, dying,
without me, without her, alone, no things, no friend.
And then you go. Be on your guard against falling!”

And now I'll tell you where, in fact, I went:
into my room eleven years ago.
Into that room where Pasternak was waiting.
Into the woods for tenderness, oblivion.
To fields of loss, to cast the badge of grieving. –
And nowhere, nowhere could I find myself;
once, it might have been, but what is there left?
Anything other than your heaven's hell,
than fear, than waiting, than my own death knell?

If it should happen once that girls woke up
to see themselves as the men they dreamt about,

kdyby jednou anděl, zraněn o let,
rozhojil to srdce, které musí bolet,
kdyby páni světa byli služebníky,
tu bych, umíraje, řekl jenom: díky,
díky za všechno, co nebylo i bylo,
díky, že se ve mně smrti zalíbilo,
díky za květiny, díky za zvadlé,
díky, zákulisí špíny v divadle
světa tohoto a oněch jiných světů,
v kterých ještě nezrozený kvetu,
kývejte se, krásné olše na Olšanech,
zrajte, zrajte plody na hřbitovních lánech,
rozdýmej se, dýme, ze všech komínů,
děkuji ti, země, v které spočínu,
za skvělý hlad červů, pro nějž žijeme.

Ale ještě nesmím. Nesmím! Žízně mé
dosud z tvého džbánu, touho, nedopily,
dosud ovoce... a víno, chleba milý,
dosud cítím verše, dosud zní má řeč,
řeko, řeko lásky, počkej, neodteč!

Řeka odtéká, řeka se rychle valí,
tady, tady někde jsme se schovávali
při hře na milence v temných jeskyních,
tady, tady někde líbali jsme v nich
první sladké rty a první ňadra ženy,
tady, tady někde byly položeny
na šedivou skálu jako bílý list,
tady, tady někde počla nenávist

if once an angel, injured by his flight,
could heal this undeniably hurting heart,
if masters of the world held servants' ranks;
then I, when dying, would say only: thanks,
thanks for all things that were or could not be,
thanks for death becoming so fond of me,
thanks for flowers, thanks for the wilted ones,
thank you, backstage, for all the theatre dust
of this world, as well as every other
in which, although as yet unborn, I flower;
sway, Olšany's alders, you lovely trees,
ripen, ripen, fruits in the burial fields,
flow freely, smoke, flow from every chimney,
I thank you, earth, where my rest awaits me,
for the worms' splendid hunger – we live for this.

But I mustn't now. Not yet! My thirsty lips
haven't, my passion, drained your jug as yet,
there is still fruit... and wine, and dear bread,
the verse still flows, my tongue still has its say,
O river, river of love, wait, don't flow away!

The river tumbles, onward the river drives,
here, somewhere here, we used to hide
playing the game of lovers in pitch-dark caves,
here, somewhere in here, was our first taste
of sweet lips kissed, and of a woman's breast,
here, somewhere here, lying at rest
on a grey rock, like a white leaf it waited,
here, somewhere here, the hatred started

bušit v naší krvi s láskou o závod,
tady někde, řeko, ztratili jsme brod!

Jsme příroda, když zvolna stmíváme se do večera,
není to odchod, není, jítrem bývali jsme přece,
nikoho není, kdo by mohl říci,
že zůstaneme ve tmě, že se nerozsvětlí zase
nevinnost rosy v nás...

Myslím, že nezmizel ten park v dalekém městě,
kde spolu, bratře, sedíme, a ty mi pravíš: – tiše,
chci báseň psát. – A já jsem tedy tiše,
protože píšeš báseň, píšeš o cizině,
o její vůni, potom mi ji přečteš
dojatým hlasem svým a půjdem domů,
zpívající si cestou staré písně.
Myslím, že nezmizela tvoje báseň,
je ještě ve mně, mohl bych ti říci
několik veršů z ní a pousmát se,
jak dobře jsem si uměl pamatovat.

Odcházím nyní ze svých elegií,
loučím se s nimi těžce, jako loučil jsem se
s tebou a se vším, co mne opustilo,
tu ale cítím, že jsem stále plný
opustivšího, pranic nezmizelo,
dotkni se, chceš-li, nahmátneš, jak trvá
všeliká hrůza a všeliká štěstí...

to hammer in our blood in a race with love,
here somewhere, river, our ford was lost.

We are nature, as we dim slowly to evening;
it's not a leave-taking, no, though we used to be dawn;
there is no one who would be able to tell us
that we will stay in darkness, that the innocence
of the morning dew won't shine within us again ...
I think that park in the distant town has not disappeared,
where we sit together, brother, and you say to me:
Be quiet, I want to write a poem. – So I keep quiet
because you write a poem, you write of a foreign land,
about its fragrance, and then you'll read it to me,
your voice impassioned, and we will go home,
singing old songs along the way.
I think your poem has not disappeared,
it's still inside me, I could recite
some verses for you, and smile to myself
at how well I have managed to remember.

I take leave now of my elegies,
I part from them with a heavy heart, as when I parted
from you and everything that had abandoned me,
yet here I feel that I am still replete
with what has left me, nothing has disappeared;
touch, if you want, you will find how they endure
many a horror and many a happiness ...

Nu, ano, sbohem, za děj bolesti té,
jejímiž místry chtěli jsme se státi,
vědomí konce beru, neboť končí,
vchod otevírá svojí mladší sestře,
aby teď ona chopila se žezla
a jala se náš život formovati.

Well then, goodbye; I acknowledge an end,
in exchange for all that pain of which we wanted
to become masters, because it is ending,
opening the door to its younger sister;
so that she can now take firm hold of the sceptre
and set about reshaping our life.

DOSLOV

AFTERWORD

Ortenovy *Elegie*

O době vzniku devíti elegií podává zprávu sám jejich autor, který si jednotlivé části souboru zapisoval do svého deníku od února do začátku března 1941. O půl roku později, sražen německým autem, Jiří Orten umírá. Bylo mu dvaadvacet let. Jako Žid musel Orten sdílet osud celého etnika, které nacismus určil k „vyhubení“. V první fázi kruté perzekuce, kterou básník zažil, byli Židé vykazováni z arijské společnosti – některé „zákazy“ si Orten zapsal do deníku: „Nesmím vycházet z domu po osmé hodině večerní. Nesmím si najmout samostatný byt... Nesmím chodit do vináren, kaváren, hostinců, biografů, divadel a na koncerty... Nesmím chodit do parků a sadů... Nesmím hrát divadlo a být jakkoli veřejně činný... Nesmím být členem žádných spolků... Nesmím chodit do jakékoli školy...“ Za těchto okolností mohly vyjít básnické sbírky *Čítanka jaro* (1939), *Cesta k mrazu* (1940), *Ohnice* (1941) a básnická skladba „Pláč Jeremiášův“ (1941) jen pod pseudonymy Jiří Jakub a Karel Jílek.

Doba válečných událostí i básníkův židovský úděl nemůže však plně vysvětlit základní ráz Ortenovy poezie. V textu z roku 1941 Orten svým přátelům napsal: „Narodili jsme se a žijeme v době, která nás obrací na svém rožni, připéká naši touhu, naše svědomí, naši životaschopnost a všechno, co jsme v sobě poznali. Ale vždycky, vždycky, pravím, byla táž doba, vždycky byl někdo mocný, vždycky někdo bral a vždycky byl někdo obírán, olupován, zavrhován, ničen a zabíjen. A vždycky zůstali někteří, kteří nepodlehli...“ Apel nepodlehnout násilnickému režimu přinášel pro básníky různé výzvy. V době prudkých politických zvrátů je pochopitelné, že byl i na poezii kladen nárok, aby vstoupila do

prostoru vášnivě prožívaných veřejných dění a vytvářela emotivně vyhrocený apelativní komentář k zápasům, které tak radikálně měnily lidské osudy. Tento básnický postoj byl ale – ve své jednorozměrnosti – Ortenovi záhy cizí. Explicitně odmítal také roli básníka, který uniká z krutosti života do umělých rájů imaginace. Obdivoval se poezii, která v době, kdy byl český národ ohrožen německým nacismem, evokovala jeho dávné i moderní tradice.

Mladá básnická generace, k níž se Jiří Orten připojil, hledala ale vlastní výraz, který by odpovídal jejím zkušenostem. První kroky této generace poznamenalo vědomí krachu principů, o něž se opírala evropská demokracie. Zažívali důsledky světové hospodářské krize, sledovali s napětím španělskou občanskou válku, oponovali komunistické propagandě chválící moskevské monstrprocesy, intenzivně prožívali Hitlerovo zničení Československé republiky. Události opakovaně demonstrovaly pád jistot předválečného světa. Otázka po smyslu moderní poezie v tomto rozvráceném světě byla stále naléhavější.

Jistou manifestací tohoto smyslu poezie v době války, byl *Jarní almanach básnický* na rok 1940, v němž Jiří Orten vystoupil společně se skupinou svých přátel. Jejich „patronem“ se stal respektovaný kritik Václav Černý. Ten v předmluvě k almanachu zdůraznil tragickou, hraniční zkušenost těchto básníků, i jejich naděje. Napsal: těmto básníkům „jde v podstatě o jediné: vybudovat svou, novou představu člověka; vytvořit nové, původní pojetí lidství“. Almanach měl v české společnosti velký ohlas. S ještě větším ohlasem se setkala ve stejném roce vydaná brožura básníka Kamila Bednáře nazvaná *Slovo k mladým*, která se stala jakýmsi progra-

mem této skupiny. Nová poezie, píše Kamil Bednář, rodí se ze skepse k ideologiím. Hledá dobovými událostmi zastřený věčný základ lidství, „člověka s duší, v níž je vždy stejný věčný hlad po vyšším poznání, stejně jako touha po životodárném poměru k nadsmyslovému světu se všemi jeho tajemstvími“.

Diskusí o nové tvorbě, často polemicky vyhrco-
ných, se účastnil i Jiří Orten. Byl obklopen přáteli – básníky a spisovateli, mezi nimiž byl například Ivan Blatný, Zdeněk Urbánek, Hanuš Bonn a další, kteří se ve svých dílech pokoušeli postihnout labilitu moderního člověka, jeho vnitřní vykořenění. Zobrazili člověka vystaveného ve své zranitelnosti krutosti světa, jeho touhu po čistotě a novém lidství.

Od svých druhů se Jiří Orten odlišoval důsledností a urputností, s jakou budoval svůj básnický svět, v němž umělecká tvorba prolíná co nejtěsněji se životem. Pravdivost básně je podmíněna pravdivostí života, a opačně. Interpreti Ortenova díla se shodují v názoru o naprostém ztotožnění básníka s jeho psaním, text jako by byl básníkovým otiskem. Orten se k tomuto klíčovému problému své tvorby často vracel a formuloval jej ve svém pojetí básníka-svědka: „Je pošetilé říci si, že až sem byl jsem básníkem, a odtud jen strádajícím a štvavným člověkem. Ono jádro, šťavnaté a zralé, jež má duše skrývala, skrývá a bohdá ukryje před červy, je dosud na svém místě. K ničemu jinému nebyl jsem zrozen na této zemi, než abych svědčil, jsa přichycen svou vahou, svou tíhou i svou lehkostí... Ale teď, v klidném (lze-li o klidu mluvit) pozorování věcí, šťasten zřím úděl, závazek a povinnost, jíž zbavit se nechci nikdy více...“ O čem se rozhodl svědčit? O intenzivně žitém tajemství lidské existence a o tajemství smrti.

*„Smrt mlčí před verši, hle, ještě o tom sním.
Před jakou bouří mlčí? Před čím strašlivým?
Co pochopíme tam? Co se tam nerozpadá?
Co i tam umírá? Co i tam věčně padá?“*

Poezie Jiřího Ortena vznikala jako součást deníkových záznamů, které si básník vedl od začátku roku 1938. Nazýval je podle barev jejich obálek - jako Modrá, Žíhaná a Červená kniha. Tyto knihy také rád oslovoval - stávaly se pro něho v době zužujícího se životního prostoru doslova živými bytostmi. Do deníku si Orten napsal v únoru 1941 také jakýsi doprovodný text ke svým Elegiím: „Ztratili jsme své domovy, ztratili jsme své iluze domovů a prázdnými schodišti ... se prohání vítr. O čem můžeme říci, že nám patří? Patří na nás hrůza, odevšad, z koutů i z širých prostor. A my odvracíme tvář a shledáváme v sobě poslední zbytky síly a odvahy, abychom ji mohli pohlédnout do očí. Neboť z tohoto setkání by mohlo ještě něco vzejít. Nějaká závrať. Nějaká otřesná naděje. Nějaké bohatýrské rozloučení. Nějaký prudký plamen“.

Žánr elegie, žalozpěv, se v Ortenově poezii spojuje s obrazem znovuzrození, který odkazuje k tradici Písma. Elegie se pohybují v pásnu zaslíbení smrti. Je to místo, kde se zjevují minulé dění, která však marně hledají svůj dávný význam. V mezní situaci se vynořují z uplynulého času torza příběhů, snů, vzpomínek, evokace scén s jejich aktéry. Je to svět kdysi krásných a pevných „těžitek“, bezpečných spočinutí, ale svět, který pozbyl smyslu. Orten má obzvláštní dar konkrétnosti, která zpředměťňuje tuto ztrátu jistot ve vratkosti světa. Jako bychom se podobali opilcům, o nichž čteme v páté elegii. Sled scenerií, zvuků, dějů, torzo „litoslivého příběhu“, to vše

se přesouvá nebo vyúsťuje do reflexí, provázených stále se navracejícími otázkami. Putování časem, ty „schůzky s něhou a s nepamětí“, katarzi nepřinášejí. „Čas neléčí, když nechce. Čas je šarlatán“. Nicméně v rozporuplnosti vnitřních nálad se úzkost převrací v sílu, bezbrannost se stává mocí básně a smrt přináší naději. Témata lásky, samoty, světa bez Boha vykonávají tlak na sám proces psaní, v němž se rodí slovo, řeč, báseň. Básníková stále trvající „živá zkouška“ bolesti je také mezní zkušenosti řeči, tíhy sebevyslovení.

Nelze nepřipomenout Duinské elegie Rainera Maria Rilka s jeho tématy opuštěnosti, nostalgie, smrti, rozplývání bytí. Rilke, rodák z Prahy, byl v Čechách hojně překládán. Elegie z Duina vyšla v několikerém překladu (poprvé 1930). Na rozdíl od Rilka, pro něhož je příznačné, že jeho slovo, verše jsou obtěžkány složitě zvrstvenými významy, Ortenův projev je průzračnější, dramatictější, opírá se o dialog. Podstata jeho poezie spočívá v rozhovoru s přítomností i časem budoucím. V „čase rozpadání“ je jeho báseň svědkem vnitřních událostí a pocitů, které ale neodhalují jen intimní sféry člověka. Je to naléhavá, vášnivá básníková výzva dnešku, která se dotýká samotné podstaty poezie a otázek, jak vyjádřit situaci člověka v jeho ohrožené existenci.

Jako předního básníka evropského existencialismu označil Václav Černý Jiřího Ortena hned po skončení druhé světové války. V roce 1946 vyšly Ortenovy Elegie a v roce 1947 *Dílo Jiřího Ortena*. Ale nastala opět doba mlčení, až do roku 1958, kdy vyšly *Ortenovy Deníky*. Teprve šedesátá léta Ortenovo dílo rehabilitovala.

Jiří Brabec

Josef Tomáš a australský spisovatel a vydavatel Alex Skovron spolupracují již několik let na překladech české poezie do angličtiny a Skovronovy beletrie do češtiny. Kromě *Elegií* Jiřího Ortena dokončili od roku 2013 anglický překlad Tomášovy fantazie *Návrat Anežky Přemyslovny* a sbírky *Sen* od Vladimíra Holana, který je nyní připraven k vydání. Se spolupřekladatelkou Hanou Tomkovou přeložil Josef Tomáš do češtiny Skovronovy novely *Básník (The Poet)* a jeho sbírky krátkých příběhů *Muž, který ulehl do své postele (The Man who Took to his Bed)*.

Orten's *Elegies*

The time of the inception of the nine *Elegies* is reported by the author himself, who was writing them successively into his diary from February to early March 1941. Half a year later, struck by a German car, Jiří Orten was dead. He was twenty-two years old. As a Jew, Orten had to share the fate of a whole people whom Nazism had destined for "extinction". During the first phase of the cruel persecution that the poet experienced, Jews were excluded from Aryan society – the various "bans" Orten wrote about in his diary: "I must not come out of the house after the eighth hour of the evening. I must not hire a separate apartment ... I must not go to wine taverns, cafés, pubs, cinemas, theatres and concerts ... I must not go to parks and public gardens ... I must not act in any plays and be in any way publicly active ... I must not be a member of any associations ... I must not attend any school ..." In these circumstances, the poetry collections *First Reader Spring* (1939), *Path to Frost* (1940), *Wild Radish* (1941) and the poem "The Lamentations of Jeremiah" (1941) could be released only under the pseudonyms Jiří Jakub and Karel Jílek.

Yet the period of the war and the poet's Jewish destiny cannot fully explain the basic character of Orten's poetry. In 1941, Orten wrote to his friends, "We were born and live in a time that turns us on its spit, burns our desire, our conscience, our vitality, and all that we have come to know. But always, always, I say, times were the same, always someone was mighty, always someone was robbing, and always someone was robbed, done over, rejected, destroyed, killed. And there were always some who did not succumb ..." The call not to succumb to a bullying regime brought differing challenges for poets. At a time of violent political reversals, it is understandable that it was demanded, even of poetry, to enter into the arena of passionately lived-through public events and to create an assertive, emotionally acute commentary to the struggles that had so radically altered human destinies. But this poetic attitude became to Orten – in its one-dimen-

sionality – soon alien. He also explicitly refused the role of a poet who escapes from the cruelties of life into artificial havens of imagination. He admired poetry which, at a time when the Czech nation was threatened by German Nazism, evoked both its ancient and its modern traditions.

The young generation of poets, which Jiří Orten joined, was, however, looking for a self-expression that corresponded to their experience. The first steps for this generation were marked by consciousness of the collapse of the principles on which European democracy relied. They experienced the consequences of the world economic crisis, they watched with tension the Spanish Civil War, they opposed the communist propaganda praising the monstrous Moscow show-trials, they were living intensely through Hitler's destruction of the Czechoslovak Republic. Events repeatedly demonstrated the fall of the certainties of the pre-war world. The question of the sense of writing poetry in a world turned upside-down was becoming more urgent.

One affirmation of the meaning of poetry during a time of war was the *Spring Almanac of Poetry* for the year 1940, in which Jiří Orten appeared together with a group of his friends. Their "patron" became the respected critic Václav Černý, who, in his foreword to the *Almanac*, emphasized the tragic, borderline experience of these poets and their hopes. He wrote that they "have basically only one goal: to build up their own, new vision of man; to create a new, original concept of humanity". The *Almanac* made a great impression in Czech society. An even greater response in the same year was met by a published brochure of the poet Kamil Bednář, entitled *A Word to the Young*, which became a kind of program for this group. New poetry, as Kamil Bednář writes, is born from scepticism to ideologies. It seeks the eternal core of humanity, concealed amid the events of the day; it seeks "a man with a soul in which there is always the same eternal hunger for greater knowledge, as well as the desire for a life-giving connection to the supersensory world with all its mysteries".

Orten also participated in discussions about new writing, often polemically pointed. He was surrounded by friends – poets and writers including Ivan Blatný, Zdeněk Urbánek, Hanuš Bonn and others, who attempted to capture in their works the lability of modern man, his internal deracination. They depicted a man exposed in his vulnerability to the cruelty of the world, his desire for purity and a new humanity.

Jiří Orten distinguished himself from his friends by the rigor and purity with which he built his poetic world, where artistic creation blends as closely as possible with life. The truthfulness of the poem is conditioned by the truthfulness of life, and vice versa. The interpreters of Orten's work coincide in their opinion about the poet's complete identification with his writing, as if the text were the poet's very imprint. Orten often returned to this key aspect of his creation and articulated it in his conception of the poet-witness: "It is foolish to say that up to this point I was a poet, and from there on I am only a destitute, hunted man. The nucleus, juicy and ripe, which my soul was hiding, is hiding and, I dare say, will hide from the worms, is still in place. For nothing else was I born on this earth than to testify, being attached to it by my weight, by my heaviness, and by my lightness ... But now, in a calm (if one can speak calmly) observation of things, I, happy, behold my lot, my commitment and my duty; never again do I want to forsake it ..." What did he decide to testify about? About the intense secrecy of human existence and the mystery of death.

*Verses silence death – see, it's still my dream.
With what storm do they silence it, what scream?
What will we grasp there, what won't decompose?
What dies even there? What forever falls?*

The poetry of Jiří Orten originated as an integral part of his diaries, which the poet kept from the beginning of the year 1938. He named them according to the colours of their covers – such as Blue, Striped and Red. He liked to address

these books – they became literally living beings for him in a time of narrowed living space. In February 1941, Orten also wrote a kind of accompanying text to his Elegies: "We have lost our homes, lost our illusions about our homes and the wind is blowing ... over empty staircases. What can we say belongs to us? Horror stares at us everywhere, from the corners and from the wide spaces. And we turn away our face and find in ourselves the last remnants of strength and courage, so that we can look that horror in the eye. From this encounter, there could come out something else. Some dizziness. Some shocking hope. Some kind of heroic parting. Some sudden flame."

The genre of elegy, a lament, is associated with the image of rebirth in Orten's poetry, and refers to the tradition of the scriptures. His Elegies move in the zone of a death vow. It is a place where past events appear, but seek their ancient significance in vain. In a marginal situation, there emerge, from a time past, torsos of stories, dreams, memories, evocations of scenes, with their actors. It is a world of once beautiful and firm "paperweights", of safe rest, but a world that has lost its sense. Orten has a special gift for the specifics that objectify this loss of certainty as the unsteadiness of the world. As if we were akin to the drunkards we read about in the Fifth Elegy. The sequence of scenes, sounds, events, the torso of the "sorrowful story", all this is shifting, or merging into reflected imagery, accompanied by ever-returning questions. Wandering through time, those "meetings with tenderness and non-memory" do not bring any catharsis. "Time heals at its pleasure. Time's a charlatan!" However, in the contradiction of internal sentiments, the anxiety is turned into strength, defencelessness becomes the power of poetry, and death brings hope. Themes of love, solitude, of a world without God, exert pressure on the very process of writing, in which a word is born, a speech, a poem. The poet's everlasting "living test" of pain is also the marginal experience of speech, a heaviness of self-expression.

It is not possible not to be reminded of the Duino Elegies of Rainer Maria Rilke with his themes of abandon, nostalgia, death, the dissolution of being. Rilke, a native of Prague, was widely translated in Bohemia. The Duino Elegies were published in several translations (first in 1930). Unlike Rilke, for whom it is significant that his words, his verses be laden with intricately layered meanings, Orten's expression is more transparent, more dramatic, relies on a dialogue. The essence of his poetry lies in a conversation not only with the present, but also with the future. In a "time of collapse", his poem is a witness of internal events and feelings, which, however, reveal not just the intimate sphere of the human. It is an urgent, passionate poet's appeal to the moment, which touches the very essence of poetry and the question of how to express the condition of man in the face of his endangered existence.

Immediately after the end of the Second World War, Václav Černý designated Orten as a leading poet of European existentialism. Orten's Elegies were published in 1946 and his collected works in 1947. But then a silence again descended, until the year 1958, when the Diaries came out. It was not until the sixties that Jiří Orten's work was rehabilitated.

Jiří Brabec

Josef Tomáš and the Australian writer and editor Alex Skovron have enjoyed a longstanding collaboration focused on the translation of Czech poetry into English, and of Skovron's prose fiction into Czech. Since 2013 they have completed, along with the *Elegies* of Jiří Orten, an English translation of the Prague verse-fantasy *Agnes of Bohemia* by Tomáš, and, with co-translator Hana Tomková, Czech translations of the novella *The Poet (Básník)* by Skovron, and his collection of short stories *The Man who Took to his Bed (Muž, který ulehl do své postele)*. Their English translation of *Dream* by Vladimír Holan is forthcoming.

JIŘÍ ORTEN

ELEGIE / ELEGIES

Do angličtiny přeložil Josef Tomáš
Na překladu spolupracoval Alex Skovron
Doslov napsal Jiří Brabec
Graficky upravil a ilustroval Jáchym Šerých
Vysázela Veronika Plátková

Vydalo nakladatelství Knihy s úsměvem
Ing. Lukáš Zeman | E-SMILE.cz v roce 2019
První vydání, náklad 500 výtisků
ISBN 978-80-88050-09-4

© 2019 Ing. Lukáš Zeman – E-SMILE.cz
Knihy s úsměvem – www.knihysusmevem.cz
Všechna práva vyhrazena.

Anglická část této publikace nesmí být kopírována nebo
rozmnožována za účelem rozšiřování v jakékoli formě či
jakýmkoli způsobem bez písemného souhlasu vydavatele
nebo autora.

This special bilingual edition of the *Elegies* of Jiří Orten – the complete Czech text with a new English translation – has been published to coincide with celebrations of the hundredth anniversary of the author's birth on 30 August 1919.

ISBN 978-80-88050-09-4

9 788088 050094 >

THE TRANSLATORS

Josef Tomáš is an engineer and poet who left Czechoslovakia in 1968 as a political refugee. He migrated to Australia in 1976, settling in Melbourne, where he started to write. His tribute to Prague, a verse-fantasy titled *The Return of Agnes of Bohemia*, was published in 2000.

Alex Skovron is a poet, editor and writer whose work has been translated into a number of languages, including Czech. He was born in Poland in 1948, and ten years later migrated via Israel to Australia. He lives in Melbourne.

Jiří Brabec, who wrote the Afterword, is a literary historian whose work in that field is centred especially on poetry. He lives in Prague.